

آموزش چندفرهنگی چیست؟

چرا آموزش چندفرهنگی در سال‌های اولیه کودکی اهمیت دارد؟

مقدمه

دنیای امروز انسان‌هایی با فرهنگ‌های متفاوت را در خود جای داده است. انسان‌های با عادات و رسوم، ارزش‌ها و نگرش‌های گونه‌گون که در صورت شناخت و احترام گذاشتن به آن‌ها، ارتباط و زیستن با افراد بهتر و آسان‌تر خواهد شد.

کشور زیبایی ما ایران نیز افراد زیادی را با فرهنگ‌های قومی و بومی خاص در خود جای داده است. کرد، لر، عرب، بلوچ، ترکمن، افغان و... در پوشش جامعه فرهنگی - اسلامی ایران همسازند. در این راستا، آموزش چندفرهنگی در قالب برنامه‌های آموزشی علاوه بر اهمیت دادن به ساختار مشارکت فرهنگی، احترام

چندجانبه و آگاهی‌های گسترده‌ای را برای کودکان پدید می‌آورد. در این مقاله سعی خواهد شد ابتدا معنی آموزش چندفرهنگی به‌طور ساده تبیین گردد و سپس، به اهمیت آن در آموزش‌های دوره پیش‌دبستان پرداخته شود.

کلیدواژه‌ها: آموزش، چندفرهنگی، مشارکت فرهنگی، احترام چندجانبه

آموزش چندفرهنگی^۱ و برنامه‌درسی همسو و «غیرمتعصبانه و غیرسوگرایانه»^۲ واژه‌هایی آشنا و شناخته شده در برنامه‌ریزی درسی محسوب می‌شوند. این کلمات ممکن است در ابتدا قدری سؤال برانگیز باشند اما در حقیقت، مقصود اصلی و ساده از آموزش‌های غیرسوگرایانه و چندفرهنگی، باری دادن به آموزش‌دهندگان و مربیان برای ایجاد برابری، و گونه‌گونی و تنوع از زوایای مختلف فرهنگ همچون زبان، گویش، عادات و رفتارها، و زیربنای ارزشی انسان‌ها و یادگیرندگان و کودکان در کلاس‌های درس و مسائل تربیتی است.

بسیاری از دست‌اندرکاران تعلیم‌وتربیت و اندیشمندان حوزه آموزش، با این آرمان مشترک هم‌عقیده‌اند که خواه کلاس‌های کودکان در مراکز بزرگ شهری و خواه در حاشیه کویر و در مناطق دورافتاده باشد، باید بتوانیم محیط و فضایی بیافرینیم که به سن، جنسیت و تفاوت‌های فرهنگی احترام بگذاریم و برای تقویت دنیای مشترک تلاش کنیم. چالش امروز مربیان کودکان و خردسال نیز به وجود آوردن فضاهایی زیبا و توأم با مهربانی و چگونگی کار با کودکان با وجود تفاوت‌ها و گونه‌گونی‌هاست. با چنین هدف ژرف و انسان‌سازی، فعالیت‌ها و برنامه‌ها در مراکز آموزشی و زیر نظر مربیان آگاه باید به غنای فرهنگ و برجسته کردن چشم‌اندازهایی بینجامد که در محیط‌های تربیتی پیش از دبستان اغلب مورد غفلت قرار می‌گیرند؛ زیرا درک تفاوت‌های فرهنگی کلید شناخت و ارتباط سالم است.

چرا آموزش چندفرهنگی در سال‌های اولیه کودک اهمیت دارد؟

اولین گام در مربیگری کلاس‌های چندفرهنگی، شناخت واقعی تنوع فرهنگ خانواده‌گی کودکان است و اینکه چگونه چنین تفاوت‌هایی می‌تواند از برنامه کلی یادگیری و آموزش کودکان پیش از دبستان سازگاری ایجاد کند. در آغاز کار، درک معنی فرهنگ^۳ برای مربیان حائز اهمیت است. استسی یورک^۴ نویسنده کتاب «تحول در ریشه‌ها و بال‌ها»^۵ در سال ۱۹۹۲ می‌نویسد: فرهنگ را می‌توان

درک تفاوت‌های فرهنگی کلید شناخت و ارتباط سالم است

در سه شاخه خلاصه کرد: اشیا و ابزار، سنت‌ها، و ارزش‌ها و عقاید.

۱. اشیا و ابزار: که نماد و شکل عینی فرهنگ‌ها هستند؛ اشیا و ابزاری که می‌توانند دیده و شنیده شوند، لمس گردند یا به مشام برسند.

۲. سنت‌ها: الگوها، رفتارها و منش‌ها و عادت‌هایی هستند که بخشی از زندگی روزمره و اوقات ویژه را پر می‌کنند.

۳. ارزش‌ها و عقاید و باورها: در حقیقت، عناصر غیرملموسی هستند که چشم‌انداز فرهنگی را در زندگی انسان‌ها تعیین می‌کنند.

برای شناخت و درک این مفاهیم، باید در هر شاخه فهرستی را برای کار با کودکان در کلاس‌ها و در قالب برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی، تفریحی، اردویی و حتی خانگی به‌صورت بارش مغزی با کودکان و خانواده‌ها تهیه کرد و بر این اساس، برنامه‌های آموزنده و مفرحی برای کودکان و خانواده‌های آنان تنظیم نمود. برای مثال، تهیه نقشه، ابزار و وسایل خاص محلی، بومی و فرهنگی، شناخت غذاها، گیاهان، لباس‌ها و غیره. همچنین، یکی از جاذب‌ترین تجربه‌ها برای کودکان و مربیان در شکل‌دهی به این برنامه‌ها، دیدار و ملاقات با افرادی از فرهنگ‌های متفاوت و صحبت کردن درباره دیدگاه‌ها و عقاید، قصه‌ها، اشعار، بازی‌ها و فعالیت‌های خاص آنان است.

از آنجا که گاه تعصب و سوگیری بخشی از باورهایی است که کودکان از خانواده و جامعه با خود به همراه دارند، برای تحقق هدف‌ها و جلوگیری از بروز قالب‌ها و کلیشه‌های نژادی و فرهنگی باید به سهم خود اطلاعات نادرست و محدود را کم کنیم و زمینه بروز عقاید آگاهانه و صادقانه را از همین سال‌های پایه در ذهن و فکر و رفتار کودکان فراهم آوریم. در این صورت است که آموزش‌های چندفرهنگی در کلاس‌های پیش از دبستان گرایش‌های سالم اجتماعی و ارتباطات مشترک زیبایی را از سال‌های پایه در کودکان بنا می‌گذارد.

ناگفته نماند که بحث در این زمینه زیاد است و اگر برنامه‌ریزان و مربیان بینش عمیق‌تر و بازتری نسبت به فرهنگ غنی ایرانی و اسلامی پیدا کنند، بسط و گسترش این نوع آموزش‌ها در قالب برنامه و فعالیت‌های خاص در مراکز پیش‌دبستانی گامی تازه و خلاق خواهد بود. امید داریم در نوشتارهای آتی بتوانیم از بازخوردهای مربیان و نیز کارشناسان برخوردار شویم.

پی‌نوشت‌ها

1. Multicultural Education
2. Antibias Curriculum
3. Culture
4. Stacy York
5. Developing Roots and Wings

منبع

York, Stacy. Developing Roots and Wings, Red leaf Press, 1992.